

Dz.U.03.124.1154

2004-05-01	zm. Dz.U.04.96.959	art.91
2005-04-09	zm. Dz.U.05.48.447	art.1
2005-06-26	zm. Dz.U.05.48.447	art.1

USTAWA

z dnia 22 maja 2003 r.

o pośrednictwie ubezpieczeniowym¹⁾

(Dz. U. z dnia 16 lipca 2003 r.)

Rozdział 1**Przepisy ogólne**

Art. 1. Ustawa określa zasady wykonywania pośrednictwa ubezpieczeniowego w zakresie ubezpieczeń osobowych i majątkowych.

Art. 2. 1. Pośrednictwo ubezpieczeniowe polega na wykonywaniu przez pośrednika za wynagrodzeniem czynności faktycznych lub czynności prawnych związanych z zawieraniem lub wykonywaniem umów ubezpieczenia.

2. Pośrednictwo ubezpieczeniowe jest wykonywane wyłącznie przez agentów ubezpieczeniowych lub brokerów ubezpieczeniowych, z zastrzeżeniem art. 3.

3. Pośrednictwo ubezpieczeniowe w zakresie reasekuracji jest wykonywane wyłącznie przez brokerów ubezpieczeniowych posiadających zezwolenie na wykonywanie działalności brokerskiej w zakresie reasekuracji (brokerów reasekuracyjnych).

tezy z piśmiennictwa

Art. 3. 1. Przepisów ustawy nie stosuje się do podmiotów świadczących morskie usługi agencyjne lub morskie usługi maklerskie w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 18 września 2001 r. - Kodeks morski (Dz. U. Nr 138, poz. 1545, z późn. zm.) w zakresie pośrednictwa lub wykonywania umów ubezpieczenia morskiego.

2. Przepisów ustawy nie stosuje się również do wykonywania pośrednictwa ubezpieczeniowego, jeżeli spełnione są łącznie następujące warunki:

- 1) umowa ubezpieczenia, której zawarcia lub wykonania dotyczą czynności pośrednictwa ubezpieczeniowego, wymaga wiedzy jedynie w zakresie oferowanej ochrony ubezpieczeniowej oraz nie jest umową ubezpieczenia na życie ani umową ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej;
- 2) podstawową działalnością przedsiębiorcy nie jest działalność w zakresie pośrednictwa ubezpieczeniowego;
- 3) umowa ubezpieczenia, której zawarcia lub wykonania dotyczą czynności pośrednictwa ubezpieczeniowego, jest zawierana jako uzupełnienie dostarczanych przez przedsiębiorcę towarów lub świadczonych usług i pokrywa następujące ryzyka:
 - a) zniszczenia, utraty lub uszkodzenia tych towarów lub
 - b) uszkodzenia lub utraty bagażu oraz inne ryzyka związane z usługami w zakresie podróży oferowanymi przez przedsiębiorcę, w tym objęte ubezpieczeniem na życie lub ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej;
- 4) wysokość rocznej składki należnej z tytułu umowy ubezpieczenia, a w przypadku umowy ubezpieczenia grupowego wysokość rocznej składki opłacanej przez ubezpieczającego, nie przekracza kwoty stanowiącej równowartość 500 euro, obliczonej w złotych według średniego kursu euro ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski w tabeli kursów nr 1 każdego roku, a czas trwania umowy ubezpieczenia nie przekracza 5 lat.

Art. 4. Pośrednik ubezpieczeniowy wykonuje:

- 1) czynności w imieniu lub na rzecz zakładu ubezpieczeń, zwane dalej "czynnościami agencyjnymi", polegające na: pozyskiwaniu klientów, wykonywaniu czynności przygotowawczych zmierzających do zawierania umów ubezpieczenia, zawieraniu umów ubezpieczenia oraz uczestniczeniu w administrowaniu i wykonywaniu umów ubezpieczenia, także w sprawach o odszkodowanie, jak również na organizowaniu i nadzorowaniu czynności agencyjnych (działalność agencyjna) albo
 - 2) czynności w imieniu lub na rzecz podmiotu poszukującego ochrony ubezpieczeniowej, zwane dalej "czynnościami brokerskimi", polegające na zawieraniu lub doprowadzaniu do zawarcia umów ubezpieczenia, wykonywaniu czynności przygotowawczych do zawarcia umów ubezpieczenia oraz uczestniczeniu w zarządzaniu i wykonywaniu umów ubezpieczenia, także w sprawach o odszkodowanie, jak również na organizowaniu i nadzorowaniu czynności brokerskich (działalność brokerska).
- tezy z piśmiennictwa

Art. 4a. 1. Pośrednik ubezpieczeniowy przekazuje informacje, o których mowa w art. 12 ust. 2, art. 13 ust. 1 pkt 4 i 4a oraz ust. 2 albo art. 26 ust. 1 pkt 1, 2 i 4 oraz ust. 2, zwane dalej "informacjami dotyczącymi pośrednika ubezpieczeniowego", poszukującemu ochrony ubezpieczeniowej albo klientowi:

- 1) pisemnie lub za pomocą innego trwałego nośnika informacji dostępnego dla poszukującego ochrony ubezpieczeniowej albo klienta;
- 2) w sposób jasny, dokładny i zrozumiały;
- 3) w języku urzędowym państwa członkowskiego Unii Europejskiej, w którym umowa ubezpieczenia jest zawierana, lub innym języku, na który wyrażą zgodę strony umowy.

2. Informacje dotyczące pośrednika ubezpieczeniowego mogą być dostarczane w formie innej niż określona w ust. 1 pkt 1 na żądanie poszukującego ochrony ubezpieczeniowej albo klienta lub jeżeli okoliczności zawierania umowy ubezpieczenia nie pozwalają na przekazanie informacji zgodnie z ust. 1 pkt 1, przy czym pośrednik informacje te dostarcza poszukującemu ochrony ubezpieczeniowej albo klientowi zgodnie z ust. 1 niezwłocznie po zawarciu umowy ubezpieczenia.

3. Do informacji dotyczących pośrednika ubezpieczeniowego stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (Dz. U. Nr 22, poz. 271, z późn. zm.), przy czym informacje te powinny być niezwłocznie przekazane poszukującemu ochrony ubezpieczeniowej albo klientowi zgodnie z ust. 1.

Art. 4b. Obowiązek dostarczenia poszukującemu ochrony ubezpieczeniowej albo klientowi przez pośrednika ubezpieczeniowego informacji dotyczących pośrednika ubezpieczeniowego nie ma zastosowania w przypadku umowy ubezpieczenia dotyczącej dużych ryzyk w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz. U. Nr 124, poz. 1151 oraz z 2004 r. Nr 91, poz. 870 i Nr 96, poz. 959), zwanej dalej "ustawą o działalności ubezpieczeniowej", oraz w przypadku pośrednictwa ubezpieczeniowego w zakresie reasekuracji.

Art. 4c. 1. Osoba wykonująca czynności agencyjne albo czynności brokerskie jest obowiązana doskonalić umiejętności zawodowe przez odbywanie raz na trzy lata szkolenia zawodowego.

2. Szkolenie zawodowe polega na odbyciu odpowiedniej liczby godzin zajęć i jest zakończone wydaniem przez podmiot przeprowadzający szkolenie dokumentu poświadczającego odbycie szkolenia.

3. Minister właściwy do spraw instytucji finansowych, po zasięgnięciu opinii organu nadzoru, określi, w drodze rozporządzenia, sposób przeprowadzania szkoleń zawodowych, zakres tematów oraz wymiar godzinowy, mając na względzie potrzebę zapewnienia odpowiedniego poziomu szkolenia, z uwzględnieniem charakterystyki działalności agencyjnej i brokerskiej oraz skuteczności przeprowadzanego szkolenia.

Art. 5. Pośrednictwo ubezpieczeniowe jest działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 173, poz. 1807 i Nr 281, poz. 2777 oraz z 2005 r. Nr 33, poz. 289).

tezy z piśmiennictwa

Art. 6. 1. Zawieranie lub wykonywanie umów ubezpieczenia przez członka zarządu zakładu ubezpieczeń, prokurenta zakładu ubezpieczeń albo przez osobę będącą pracownikiem zakładu ubezpieczeń, w imieniu i na rzecz tego zakładu, nie jest pośrednictwem ani wykonywaniem czynności agencyjnych w rozumieniu ustawy.

2. Za pośrednictwo ubezpieczeniowe nie uznaje się działalności polegającej na dostarczaniu osobom zainteresowanym ochroną ubezpieczeniową ogólnych informacji o możliwości zawierania umów ubezpieczenia oraz

o warunkach i skutkach takich umów, w szczególności o zakresie ochrony ubezpieczeniowej, jeżeli informacje są dostarczane przez podmiot wykonujący działalność inną niż pośrednictwo ubezpieczeniowe, pozostają w związku z tą działalnością i nie mają na celu doprowadzenia do zawarcia lub wykonania umowy ubezpieczenia.

Art. 6a. Sumy pieniężne przekazane z tytułu umowy ubezpieczenia przez:

- 1) ubezpieczającego pośrednikowi ubezpieczeniowemu uznaje się jako wpłacone zakładowi ubezpieczeń;
- 2) zakład ubezpieczeń pośrednikowi ubezpieczeniowemu nie uznaje się jako przekazane ubezpieczającemu, uposażonemu lub uprawnionemu z umowy ubezpieczenia, do czasu ich faktycznego otrzymania przez te podmioty.

Rozdział 2

Agent ubezpieczeniowy

Art. 7. 1. Agentem ubezpieczeniowym jest przedsiębiorca wykonujący działalność agencyjną na podstawie umowy agencyjnej zawartej z zakładem ubezpieczeń i wpisany do rejestru agentów ubezpieczeniowych.

2. Agentem ubezpieczeniowym nie może być przedsiębiorca prawomocnie pozbawiony prawa prowadzenia działalności gospodarczej zgodnie z art. 373 lub art. 374 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 60, poz. 535, z późn. zm.), zwanej dalej "ustawą - Prawo upadłościowe i naprawcze", w czasie trwania orzeczonego zakazu.

tezy z piśmiennictwa

Art. 8. Działalność agencyjna powinna być wykonywana z zachowaniem staranności określonej w art. 355 § 2 Kodeksu cywilnego oraz dobrych obyczajów.

tezy z piśmiennictwa

Art. 9. 1. Czynności agencyjne mogą być wykonywane wyłącznie przez osobę fizyczną, która spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) posiada pełną zdolność do czynności prawnych;
- 2) nie była prawomocnie skazana za umyślne przestępstwo:
 - a) przeciwko życiu i zdrowiu,
 - b) przeciwko wymiarowi sprawiedliwości,
 - c) przeciwko ochronie informacji,
 - d) przeciwko wiarygodności dokumentów,
 - e) przeciwko mieniu,
 - f) przeciwko obrotowi gospodarczemu,
 - g) przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi,
 - h) skarbowe;
- 3) dają rękojmię należytego wykonywania czynności agencyjnych;
- 4) posiada co najmniej średnie wykształcenie;
- 5) odbyła szkolenie prowadzone przez zakład ubezpieczeń zakończone zdaniem egzaminem.
 - 1a. Warunki, o których mowa w ust. 1, powinni spełniać również:
 - 1) agenci ubezpieczeniowi będący osobami fizycznymi;
 - 2) w przypadku agentów ubezpieczeniowych będących spółkami nieposiadającymi osobowości prawnej:
 - a) wspólnicy tych spółek, o ile są osobami fizycznymi,
 - b) w przypadku gdy wspólnikami tych spółek są osoby prawne - co najmniej połowa ich członków zarządu;
 - 3) w przypadku agentów ubezpieczeniowych będących osobami prawnymi - co najmniej połowa ich członków zarządu.
 2. Minister właściwy do spraw instytucji finansowych określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) minimalny zakres szkolenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 5, zakres obowiązujących tematów egzaminu i tryb jego przeprowadzania, z uwzględnieniem szczególnych zasad w zakresie spełniania warunku, o którym mowa w ust. 1 pkt 5, przez osoby wykonujące czynności agencyjne w bankach, spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych i innych podmiotach, jedynie w odniesieniu do umów ubezpieczenia zawieranych przez te podmioty lub za ich pośrednictwem,
 - 2) rodzaje podmiotów, do których stosuje się szczególne zasady, o których mowa w pkt 1

- z uwzględnieniem w szczególności konieczności zapewnienia odpowiedniego poziomu kwalifikacji osób wykonujących czynności agencyjne.
akty wykonawcze
tezy z piśmiennictwa

Art. 10. (uchylony).

Art. 11. 1. Za szkodę wyrządzoną przez agenta ubezpieczeniowego w związku z wykonywaniem czynności agencyjnych odpowiada zakład ubezpieczeń, na rzecz którego agent ubezpieczeniowy działa, z zastrzeżeniem ust. 2. Przepisu art. 429 Kodeksu cywilnego nie stosuje się.

2. Agent ubezpieczeniowy wykonujący czynności agencyjne na rzecz więcej niż jednego zakładu ubezpieczeń w zakresie tego samego działu ubezpieczeń, zgodnie z załącznikiem do ustawy o działalności ubezpieczeniowej, odpowiada za szkody powstałe z tytułu wykonywania tych czynności wyrządzone klientowi, ubezpieczającemu, ubezpieczonemu lub osobie uprawnionej z umowy ubezpieczenia.

3. W zakresie odpowiedzialności za szkody powstałe z tytułu wykonywania czynności agencyjnych agent ubezpieczeniowy wykonujący czynności agencyjne na rzecz więcej niż jednego zakładu ubezpieczeń w zakresie tego samego działu ubezpieczeń, zgodnie z załącznikiem do ustawy o działalności ubezpieczeniowej, podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej.

3a. Umowa ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, o którym mowa w ust. 3, obejmuje szkody wyrządzone przez agenta ubezpieczeniowego w związku z działalnością wykonywaną na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz innych państw członkowskich Unii Europejskiej.

4. Agent ubezpieczeniowy, który nie spełnił obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia, o którym mowa w ust. 3, zgodnie z ogólnymi warunkami tego ubezpieczenia, jest obowiązany wnieść opłatę na rzecz budżetu państwa w wysokości stanowiącej równowartość 1.000 euro obliczoną w złotych według średniego kursu ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski w tabeli kursów nr 1 każdego roku. Wniesienie opłaty nie zwalnia z obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej.

5. Do przeprowadzania kontroli spełnienia obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia, o którym mowa w ust. 3, uprawniona jest Komisja Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych, zwana dalej "organem nadzoru".

6. Jeżeli agent ubezpieczeniowy nie okaże dokumentu potwierdzającego zawarcie umowy ubezpieczenia, o którym mowa w ust. 3, lub dowodu opłacenia składki za to ubezpieczenie, organ nadzoru wzywa agenta ubezpieczeniowego, aby w terminie 30 dni:

- 1) przedstawił dokumenty potwierdzające zawarcie umowy ubezpieczenia, o którym mowa w ust. 3, w dacie określonej w przepisach wydanych na podstawie ust. 8, albo
- 2) w razie braku dokumentów, o których mowa w pkt 1, uiścił opłatę, o której mowa w ust. 4, oraz okazał dokumenty potwierdzające późniejsze zawarcie umowy ubezpieczenia.

7. Opłata, o której mowa w ust. 4, podlega egzekucji w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

7a. W przypadku agenta ubezpieczeniowego, o którym mowa w art. 16, przepisów ust. 2 i 3 nie stosuje się, jeżeli agent ubezpieczeniowy posiada ustanowione w państwie członkowskim Unii Europejskiej ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej lub inną równoważną gwarancję w kwocie 1.000.000 euro w odniesieniu do jednego zdarzenia oraz 1.500.000 euro w odniesieniu do wszystkich zdarzeń za szkody powstałe z tytułu wykonywania czynności agencyjnych wyrządzone klientowi, ubezpieczającemu, ubezpieczonemu lub osobie uprawnionej z umowy ubezpieczenia.

8. Minister właściwy do spraw instytucji finansowych, po zasięgnięciu opinii ogólnopolskich organizacji pośredników ubezpieczeniowych i Polskiej Izby Ubezpieczeń, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy zakres ubezpieczenia obowiązkowego, o którym mowa w ust. 3, termin powstania obowiązku ubezpieczenia oraz minimalną sumę gwarancyjną, biorąc w szczególności pod uwagę specyfikę wykonywanej działalności oraz zakres realizowanych zadań.

akty wykonawcze
tezy z piśmiennictwa

Art. 12. 1. Zakład ubezpieczeń udziela agentowi ubezpieczeniowemu upoważnionemu do zawierania w jego imieniu umów ubezpieczenia, w formie pisemnej pod rygorem nieważności, pełnomocnictwa do dokonywania czynności agencyjnych w imieniu tego zakładu.

2. Pełnomocnictwo, o którym mowa w ust. 1, określa w szczególności:

- 1) zakres działalności agenta ubezpieczeniowego, ze wskazaniem działu i grup ubezpieczeń;

- 2) wysokość maksymalnej sumy ubezpieczenia, na jaką agent ubezpieczeniowy może zawrzeć jedną umowę ubezpieczenia;
- 3) obszar działalności agenta ubezpieczeniowego.

3. Pełnomocnictwo udzielone przez zakład ubezpieczeń nie może zawierać upoważnienia do udzielania dalszych pełnomocnictw.

4. Jeżeli agent ubezpieczeniowy zawrze z osobą fizyczną spełniającą wymogi określone w art. 9 ust. 1 umowę dotyczącą wykonywania czynności agencyjnych, umowa ta nie jest uważana za umowę agencyjną, tezy z piśmiennictwa

Art. 13. 1. Agent ubezpieczeniowy jest obowiązany:

- 1) okazywać klientowi przy pierwszej czynności należącej do zakresu działalności agencyjnej oraz na każde żądanie dokument pełnomocnictwa, o którym mowa w art. 12 ust. 1;
- 2) zwrócić zakładowi ubezpieczeń dokument pełnomocnictwa, o którym mowa w art. 12 ust. 1, oraz wszystkie wydane mu druki, materiały i inne dokumenty oraz rozliczyć się z zainkasowanych składek, jeżeli jego pełnomocnictwo wygasło lub zostało cofnięte;
- 3) zachować w tajemnicy wszystkie informacje uzyskane w związku z wykonywaniem czynności agencyjnych, dotyczące zakładu ubezpieczeń, drugiej strony umowy ubezpieczenia oraz podmiotu szukającego ochrony ubezpieczeniowej; obowiązek ten ciąży na agencie ubezpieczeniowym również po rozwiązaniu umowy agencyjnej;
- 4) powiadomić klienta, czy działa na rzecz jednego, czy wielu zakładów ubezpieczeń, i na żądanie klienta poinformować go o nazwach zakładów ubezpieczeń, na rzecz których wykonuje działalność agencyjną;
- 4a) poinformować klienta o:
 - a) firmie, pod którą wykonuje działalność agencyjną, oraz adresie siedziby,
 - b) wpisie do rejestru pośredników ubezpieczeniowych i sposobie sprawdzenia wpisu do rejestru,
 - c) posiadanych akcjach albo udziałach zakładu ubezpieczeń uprawniających co najmniej do 10 % głosów na walnym zgromadzeniu albo zgromadzeniu wspólników oraz, w przypadku agenta ubezpieczeniowego będącego osobą prawną, o akcjach lub udziałach agenta ubezpieczeniowego posiadanych przez zakład ubezpieczeń, uprawniających co najmniej do 10 % głosów na walnym zgromadzeniu albo zgromadzeniu wspólników.
- 5) (uchylony).

2. Osoba fizyczna wykonująca czynności agencyjne jest obowiązana okazywać dokument upoważniający do działania w imieniu agenta ubezpieczeniowego, tezy z piśmiennictwa

Art. 14. Określenia wskazujące na wykonywanie działalności agencyjnej lub czynności agencyjnych mogą być używane w nazwie lub reklamie oraz do oznaczenia działalności wyłącznie przez podmiot wpisany do rejestru agentów ubezpieczeniowych lub podmiot wykonujący działalność agencyjną lub czynności agencyjne na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zgodnie z art. 16 ust. 1, tezy z piśmiennictwa

Art. 15. Agent ubezpieczeniowy nie może wykonywać działalności brokerskiej oraz czynności brokerskich.

Art. 16. 1. Agent ubezpieczeniowy, mający siedzibę lub miejsce zamieszkania w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej, może wykonywać działalność agencyjną na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli jest wpisany do odpowiedniego rejestru pośredników ubezpieczeniowych w tym państwie.

2. Agent ubezpieczeniowy, o którym mowa w ust. 1, może rozpocząć wykonywanie działalności agencyjnej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nie wcześniej niż po upływie 30 dni od dnia uzyskania przez organ nadzoru informacji od właściwego organu prowadzącego rejestr pośredników ubezpieczeniowych w państwie członkowskim Unii Europejskiej o zamiarze podjęcia przez agenta ubezpieczeniowego działalności na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

3. W przypadku powzięcia wiadomości o naruszeniu prawa w działalności agencyjnej wykonywanej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez agenta ubezpieczeniowego, o którym mowa w ust. 1, organ nadzoru może poinformować o naruszeniu prawa właściwy organ prowadzący rejestr pośredników ubezpieczeniowych w państwie członkowskim Unii Europejskiej, w którym agent ubezpieczeniowy jest zarejestrowany.

Art. 17. 1. Agent ubezpieczeniowy, wpisany do rejestru agentów ubezpieczeniowych, może wykonywać działalność agencyjną na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Agent ubezpieczeniowy, który zamierza podjąć działalność agencyjną na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, ma obowiązek powiadomić o tym organ nadzoru.

3. W powiadomieniu, o którym mowa w ust. 2, agent ubezpieczeniowy wskazuje:

- 1) państwo członkowskie Unii Europejskiej, w którym działalność ma być wykonywana;
- 2) adres oddziału lub przedstawicielstwa agenta ubezpieczeniowego w państwie członkowskim Unii Europejskiej, w którym działalność ma być wykonywana, jeżeli oddział lub przedstawicielstwo ma być ustanowione;
- 3) nazwę i siedzibę zakładu ubezpieczeń, w imieniu lub na rzecz którego agent ubezpieczeniowy ma wykonywać działalność agencyjną w państwie członkowskim Unii Europejskiej;
- 4) ustanowione ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej lub inną równoważną gwarancję w kwocie 1.000.000 euro w odniesieniu do jednego zdarzenia oraz 1.500.000 euro w odniesieniu do wszystkich zdarzeń za szkody powstałe z tytułu wykonywania czynności agencyjnych wyrządzone osobie poszukującej ochrony ubezpieczeniowej, ubezpieczającemu, ubezpieczonemu lub osobie uprawnionej z umowy ubezpieczenia, jeżeli agent ubezpieczeniowy nie był zobowiązany do zawarcia umowy ubezpieczenia, o którym mowa w art. 11 ust. 3.

4. Organ nadzoru, w terminie 30 dni od dnia powiadomienia, o którym mowa w ust. 2, przekazuje właściwemu organowi prowadzącemu rejestr pośredników ubezpieczeniowych w państwie członkowskim Unii Europejskiej, w którym agent ubezpieczeniowy zamierza wykonywać działalność, informację o zamiarze podjęcia przez agenta ubezpieczeniowego działalności na terytorium tego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, wraz z informacją o tym, że agent ubezpieczeniowy jest wpisany do rejestru pośredników ubezpieczeniowych prowadzonego przez organ nadzoru.

5. Przepisu ust. 4 nie stosuje się w przypadku, gdy państwo członkowskie Unii Europejskiej, na którego terytorium agent ubezpieczeniowy zamierza podjąć działalność, nie wyraziło woli otrzymywania informacji o zamiarze podejmowania na terytorium tego państwa członkowskiego działalności przez agentów ubezpieczeniowych zarejestrowanych w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej.

6. Organ nadzoru niezwłocznie informuje agenta ubezpieczeniowego:

- 1) o przekazaniu informacji, o której mowa w ust. 4, albo
- 2) że państwo członkowskie Unii Europejskiej, na którego terytorium agent ubezpieczeniowy zamierza podjąć działalność, nie wyraziło woli otrzymywania odpowiednich informacji, w przypadku określonym w ust. 5.

7. Agent ubezpieczeniowy niezwłocznie informuje organ nadzoru o każdym przypadku zmiany danych, o których mowa w ust. 3 pkt 2-4.

Art. 18. Nadzór nad działalnością agenta ubezpieczeniowego sprawuje zakład ubezpieczeń, na rzecz którego działa agent ubezpieczeniowy.

Art. 19. 1. Organ nadzoru może przeprowadzić w każdym czasie kontrolę działalności zakładu ubezpieczeń w zakresie korzystania z usług agentów ubezpieczeniowych.

2. Organ nadzoru może żądać od zakładu ubezpieczeń wyjaśnień i informacji dotyczących agentów ubezpieczeniowych działających na rzecz danego zakładu ubezpieczeń.

3. Organ nadzoru może wydawać zalecenia mające na celu usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości i dostosowanie działalności zakładu ubezpieczeń do przepisów prawa.

4. Organ nadzoru może zakazać, w drodze decyzji, zakładowi ubezpieczeń korzystania z usług agenta ubezpieczeniowego w razie naruszenia przez niego przepisów prawa, niezachowania staranności lub dobrych obyczajów. W takim przypadku zakład ubezpieczeń jest obowiązany do natychmiastowego rozwiązania umowy z agentem ubezpieczeniowym oraz cofnięcia mu pełnomocnictwa, o którym mowa w art. 12 ust. 1.

5. W razie odmowy udzielenia wyjaśnień i informacji, o których mowa w ust. 2, niewykonywania zaleceń określonych w ust. 3, i zakazu, o którym mowa w ust. 4, organ nadzoru może nakładać na zakład ubezpieczeń kary pieniężne, o których mowa w art. 212 ust. 1 ustawy o działalności ubezpieczeniowej.

6. Organ nadzoru może nałożyć kary pieniężne określone w art. 212 ust. 1 ustawy o działalności ubezpieczeniowej, jeżeli zakład ubezpieczeń nie zgłasza do rejestru agentów ubezpieczeniowych przedsiębiorcy, z którym zawarł umowę agencyjną, nie zgłasza zmian danych objętych wpisem do rejestru agentów ubezpieczeniowych lub nie zwraca się z wnioskiem o wykreślenie z rejestru agentów ubezpieczeniowych przedsiębiorcy, z którym rozwiązał umowę agencyjną, w terminach określonych odpowiednio w art. 38, art. 41 ust. 1 i art. 42 ust. 1.

6a. W przypadku zakładu ubezpieczeń z siedzibą w państwie członkowskim Unii Europejskiej, wykonującego działalność ubezpieczeniową na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie przepisów rozdziału 7 ustawy o działalności ubezpieczeniowej, na potrzeby kontroli i nadzoru nad działalnością tego zakładu ubezpieczeń w zakresie korzystania z agentów ubezpieczeniowych stosuje się odpowiednio art. 139 oraz art. 205 ust. 2 ustawy o działalności ubezpieczeniowej.

7. Minister właściwy do spraw instytucji finansowych, po zasięgnięciu opinii organu nadzoru, określa, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady, zakres i tryb przeprowadzania kontroli, o której mowa w ust. 1, z uwzględnieniem w szczególności konieczności zapewnienia skutecznej kontroli w zakresie korzystania przez zakład ubezpieczeń z usług agentów ubezpieczeniowych.

akty wykonawcze

Rozdział 3

Broker ubezpieczeniowy

Art. 20. Brokerem ubezpieczeniowym jest osoba fizyczna albo prawna posiadająca, wydane przez organ nadzoru, zezwolenie na wykonywanie działalności brokerskiej i wpisana do rejestru brokerów ubezpieczeniowych. tezy z piśmiennictwa

Art. 21. Nadzór nad działalnością brokerów ubezpieczeniowych sprawuje organ nadzoru.

Art. 22. 1. Broker ubezpieczeniowy z tytułu wykonywania działalności brokerskiej podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej obejmującemu szkody wyrządzone osobie poszukującej ochrony ubezpieczeniowej, ubezpieczającemu, ubezpieczonemu lub osobie uprawnionej z umowy ubezpieczenia, w tym także szkody wyrządzone przez osoby fizyczne, przez które broker ubezpieczeniowy wykonuje czynności brokerskie, oraz podmioty, o których mowa w art. 25.

2. Umowa ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, o którym mowa w ust. 1, obejmuje szkody wyrządzone przez brokera ubezpieczeniowego w związku z działalnością wykonywaną na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz innych państw członkowskich Unii Europejskiej.

3. W przypadku brokera ubezpieczeniowego, o którym mowa w art. 31, przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli broker ubezpieczeniowy posiada ustanowione w państwie członkowskim Unii Europejskiej ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej lub inną równoważną gwarancję w kwocie 1.000.000 euro w odniesieniu do jednego zdarzenia oraz 1.500.000 euro w odniesieniu do wszystkich zdarzeń za szkody powstałe z tytułu wykonywania czynności brokerskich wyrządzone osobie poszukującej ochrony ubezpieczeniowej, ubezpieczającemu, ubezpieczonemu lub osobie uprawnionej z umowy ubezpieczenia.

4. Minister właściwy do spraw instytucji finansowych, po zasięgnięciu opinii ogólnopolskich organizacji pośredników ubezpieczeniowych i Polskiej Izby Ubezpieczeń, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy zakres ubezpieczenia obowiązkowego, o którym mowa w ust. 1, termin powstania obowiązku ubezpieczenia oraz minimalną sumę gwarancyjną, biorąc w szczególności pod uwagę specyfikę zawodu brokera ubezpieczeniowego oraz zakres realizowanych zadań.

akty wykonawcze

Art. 23. 1. Broker ubezpieczeniowy może wykonywać czynności brokerskie wyłącznie przez osoby fizyczne, które spełniają wymogi określone w art. 28 ust. 3 pkt 1 lit. a-e.

2. Broker ubezpieczeniowy składa, wraz z niezbędnymi dokumentami, wniosek o wpisanie do rejestru brokerów ubezpieczeniowych osób fizycznych, o których mowa w ust. 1.

Art. 24. 1. Broker ubezpieczeniowy nie może:

- 1) wykonywać działalności agencyjnej ani wykonywać czynności agencyjnych;
- 2) pozostawać w żadnym stałym stosunku umownym z zakładem ubezpieczeń;
- 3) być członkiem organów nadzorczych lub zarządzających zakładu ubezpieczeń;
- 4) posiadać akcje zakładu ubezpieczeń, z wyjątkiem akcji dopuszczonych do publicznego obrotu.

2. Ograniczenie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, nie dotyczy umowy ubezpieczenia, na podstawie której broker ubezpieczeniowy jest ubezpieczonym lub ubezpieczającym, ani umowy zawartej przez brokera ubezpieczeniowego z zakładem ubezpieczeń, dotyczących sposobu wzajemnego rozliczania się z tytułu wykonywania czynności brokerskich.

3. W przypadku nabycia lub posiadania akcji, o których mowa w ust. 1 pkt 4, broker ubezpieczeniowy jest obowiązany powiadomić o tym organ nadzoru.

4. Przepisy ust. 1 stosuje się odpowiednio do członków organów osoby prawnej prowadzącej działalność brokerską oraz osób wykonujących czynności brokerskie u brokera ubezpieczeniowego na podstawie umowy o pracę, umowy zlecenia, umowy o dzieło lub innej umowy o podobnym charakterze.

5. Przepis ust. 1 pkt 1 ma zastosowanie do pracowników brokera ubezpieczeniowego.
tezy z piśmiennictwa

Art. 25. Broker ubezpieczeniowy może zlecić wykonywanie czynności, o których mowa w art. 4 pkt 2, wymagających specjalistycznej wiedzy innym podmiotom, z wyłączeniem prawa składania i przyjmowania oświadczeń woli w imieniu klientów.

tezy z piśmiennictwa

Art. 26. 1. Broker ubezpieczeniowy jest obowiązany:

- 1) poinformować poszukującego ochrony ubezpieczeniowej o firmie, pod którą wykonuje działalność brokerską, adresie siedziby, rejestrze pośredników ubezpieczeniowych, do którego jest wpisany, i sposobie sprawdzenia wpisu do rejestru oraz, w przypadku brokera ubezpieczeniowego wpisanego do rejestru prowadzonego przez organ nadzoru, okazywać zakładowi ubezpieczeń i poszukującemu ochrony ubezpieczeniowej, przy pierwszej czynności i na każde żądanie, zezwolenie na wykonywanie działalności brokerskiej;
- 2) przed zawarciem umowy ubezpieczenia udzielić na piśmie porady, w oparciu o rzetelną analizę ofert w liczbie wystarczającej do opracowania rekomendacji najwłaściwszej umowy ubezpieczenia oraz pisemnie wyjaśnić podstawy, na których opiera się rekomendacja;
- 3) zachować w tajemnicy wszystkie informacje uzyskane w związku z wykonywaniem czynności brokerskich; obowiązek ten ciąży na brokerze ubezpieczeniowym również po rozwiązaniu stosunku umownego ze zleceniodawcą;
- 4) poinformować poszukującego ochrony ubezpieczeniowej, przy pierwszej czynności, o posiadanych akcjach albo udziałach zakładu ubezpieczeń uprawniających co najmniej do 10 % głosów na walnym zgromadzeniu albo zgromadzeniu wspólników oraz, w przypadku brokera ubezpieczeniowego będącego osobą prawną, o akcjach albo udziałach brokera ubezpieczeniowego posiadanych przez zakład ubezpieczeń, uprawniających co najmniej do 10 % głosów na walnym zgromadzeniu albo zgromadzeniu wspólników;
- 5) (uchylony);
- 6) wykonywać działalność z poszanowaniem interesów stron umowy ubezpieczenia.

2. Osoby fizyczne wykonujące czynności brokerskie są obowiązane okazywać dokument upoważniający do działania w imieniu brokera ubezpieczeniowego.

Art. 27. Określenia wskazujące na wykonywanie działalności brokerskiej w zakresie ubezpieczeń lub reasekuracji mogą być używane w nazwie lub reklamie oraz do oznaczania działalności wyłącznie przez podmiot posiadający zezwolenie na wykonywanie działalności brokerskiej w zakresie ubezpieczeń lub reasekuracji na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej albo podmiot wykonujący działalność brokerską w zakresie ubezpieczeń lub reasekuracji na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zgodnie z art. 31 ust. 1.

Art. 28. 1. Zezwolenie na wykonywanie działalności brokerskiej w zakresie ubezpieczeń albo w zakresie reasekuracji, zwane dalej "zezwoleniem", wydaje organ nadzoru w drodze decyzji.

1a. Organ nadzoru odmawia wydania zezwolenia w drodze decyzji.

2. Ten sam podmiot może posiadać zezwolenie zarówno na wykonywanie działalności brokerskiej w zakresie ubezpieczeń, jak i na wykonywanie działalności brokerskiej w zakresie reasekuracji.

3. Zezwolenie wydaje się na wniosek:

- 1) osoby fizycznej, która:
 - a) ma pełną zdolność do czynności prawnych,
 - b) nie była prawomocnie skazana za umyślne przestępstwo:
 - przeciwko życiu i zdrowiu,
 - przeciwko wymiarowi sprawiedliwości,
 - przeciwko ochronie informacji,
 - przeciwko wiarygodności dokumentów,
 - przeciwko mieniu,
 - przeciwko obrotowi gospodarczemu,

- przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi,
 - skarbowe,
 - c) daje rękojmię należytego wykonywania działalności brokerskiej,
 - d) posiada co najmniej średnie wykształcenie,
 - e) zdała egzamin przed Komisją Egzaminacyjną dla Brokerów Ubezpieczeniowych i Reasekuracyjnych odpowiednio do zakresu działalności,
 - f) posiada co najmniej trzyletnie doświadczenie zawodowe w zakresie ubezpieczeń zdobyte w okresie 5 lat bezpośrednio poprzedzających złożenie wniosku o uzyskanie zezwolenia na wykonywanie działalności brokerskiej,
 - g) zawarła umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej z tytułu wykonywania działalności brokerskiej;
- 2) osoby prawnej:
- a) której wszyscy członkowie zarządu spełniają warunki, o których mowa w pkt 1 lit. a-d, przy czym co najmniej połowa z nich dodatkowo spełnia warunki określone w pkt 1 lit. e i f,
 - b) spełnia warunek określony w pkt 1 lit. g.

3a. Brokerem ubezpieczeniowym nie może być przedsiębiorca prawomocnie pozbawiony prawa prowadzenia działalności gospodarczej zgodnie z art. 373 lub art. 374 ustawy - Prawo upadłościowe i naprawcze, w czasie trwania orzeczonego zakazu.

4. Wniosek, o którym mowa w ust. 3, zawiera:

- 1) firmę przedsiębiorcy, jego siedzibę i adres;
- 2) numer w rejestrze przedsiębiorców albo w ewidencji działalności gospodarczej;
- 3) określenie zakresu działalności brokerskiej, na którą ma być udzielone zezwolenie;
- 4) w przypadku osoby prawnej - także wskazanie imion i nazwisk członków zarządu.

5. Do wniosku, o którym mowa w ust. 3, dołącza się dokumenty potwierdzające spełnienie warunków niezbędnych do uzyskania zezwolenia.

6. Minister właściwy do spraw instytucji finansowych określa, w drodze rozporządzenia, wykaz dokumentów, które dołącza się do wniosku, o którym mowa w ust. 3, z uwzględnieniem w szczególności konieczności przedstawienia pełnej informacji o podmiotach ubiegających się o wydanie zezwolenia.

akty wykonawcze

Art. 29. Zezwolenie określa:

- 1) imię lub imiona i nazwisko oraz adres zamieszkania osoby fizycznej oraz firmę, pod którą osoba fizyczna wykonuje działalność gospodarczą, w przypadku osoby prawnej - firmę przedsiębiorcy, siedzibę i adres;
- 2) zakres działalności.

Art. 30. 1. W przypadku utraty dokumentu zezwolenia, broker ubezpieczeniowy może wystąpić do organu nadzoru z pisemnym wnioskiem o wydanie jego duplikatu.

2. Organ nadzoru wystawia duplikat na podstawie posiadanych dokumentów.

3. Duplikat wystawia się na druku odpowiadającym dokumentowi zezwolenia. Na pierwszej stronie u góry należy umieścić wyraz "DUPLIKAT". Pod tekstem należy dodać wyrazy "oryginał podpisali" i wymienić nazwiska osób, które podpisały oryginał zezwolenia, albo stwierdzić nieczytelność podpisów oraz zamieścić datę wydania duplikatu i opatrzyć okrągłą pieczęcią urzędową. Duplikat podpisuje osoba upoważniona przez organ nadzoru.

4. Informację o wydaniu duplikatu zezwolenia umieszcza się w teczce akt.

Art. 31. 1. Broker ubezpieczeniowy, mający siedzibę lub miejsce zamieszkania w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej, może wykonywać działalność brokerską na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli jest wpisany do odpowiedniego rejestru pośredników ubezpieczeniowych w tym państwie.

2. Broker ubezpieczeniowy, o którym mowa w ust. 1, może rozpocząć wykonywanie działalności brokerskiej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nie wcześniej niż po upływie 30 dni od dnia uzyskania przez organ nadzoru informacji od właściwego organu prowadzącego rejestr pośredników ubezpieczeniowych w państwie członkowskim Unii Europejskiej o zamiarze podjęcia przez brokera ubezpieczeniowego działalności na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

3. W przypadku powzięcia wiadomości o naruszeniu prawa w działalności brokerskiej wykonywanej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez brokera ubezpieczeniowego, o którym mowa w ust. 1, organ nadzoru może poinformować o tym właściwy organ prowadzący rejestr pośredników ubezpieczeniowych w państwie członkowskim Unii Europejskiej, w którym broker ubezpieczeniowy jest zarejestrowany.

Art. 32. 1. Broker ubezpieczeniowy, posiadający zezwolenie na wykonywanie działalności brokerskiej wydane przez organ nadzoru, może wykonywać tę działalność na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Broker ubezpieczeniowy, który zamierza podjąć działalność brokerską na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, ma obowiązek powiadomić o tym organ nadzoru.

3. Broker ubezpieczeniowy przekazując informację, o której mowa w ust. 2, wskazuje:

- 1) państwo członkowskie Unii Europejskiej, w którym działalność ma być wykonywana;
- 2) adres oddziału lub przedstawicielstwa brokera ubezpieczeniowego w państwie członkowskim Unii Europejskiej, w którym działalność ma być wykonywana, jeżeli oddział lub przedstawicielstwo ma być ustanowione.

4. Organ nadzoru, w terminie 30 dni od dnia powiadomienia, o którym mowa w ust. 2, przekazuje właściwemu organowi prowadzącemu rejestr pośredników ubezpieczeniowych w państwie członkowskim Unii Europejskiej, w którym broker ubezpieczeniowy zamierza wykonywać działalność, informację o zamiarze podjęcia przez brokera ubezpieczeniowego działalności na terytorium tego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, wraz z informacją o tym, że broker ubezpieczeniowy jest wpisany do rejestru prowadzonego przez organ nadzoru.

5. Przepisu ust. 4 nie stosuje się w przypadku, gdy państwo członkowskie Unii Europejskiej, na którego terytorium broker ubezpieczeniowy zamierza podjąć działalność, nie wyraziło woli otrzymywania informacji o zamiarze podejmowania na terytorium tego państwa członkowskiego działalności przez brokerów ubezpieczeniowych zarejestrowanych w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej.

6. Organ nadzoru niezwłocznie informuje brokera ubezpieczeniowego:

- 1) o przekazaniu informacji, o której mowa w ust. 4, albo
- 2) że państwo członkowskie Unii Europejskiej, na którego terytorium broker ubezpieczeniowy zamierza podjąć działalność, nie wyraziło woli otrzymywania odpowiednich informacji, w przypadku określonym w ust. 5.

7. Broker ubezpieczeniowy niezwłocznie informuje organ nadzoru o każdym przypadku zmiany danych, o których mowa w ust. 3 pkt 2.

Art. 33. Broker ubezpieczeniowy jest obowiązany informować organ nadzoru o wszystkich zmianach stanu faktycznego i prawnego dotyczących jego i wykonywanej przez niego działalności w zakresie art. 28, w terminie 7 dni od dnia zaistnienia zmiany.

Art. 34. 1. Organ nadzoru cofa zezwolenie, w drodze decyzji:

- 1) jeżeli broker ubezpieczeniowy przestał spełniać wymogi niezbędne do wykonywania swojej działalności, określone ustawą;
- 2) na wniosek brokera.

2. Organ nadzoru może cofnąć zezwolenie, jeżeli broker ubezpieczeniowy wykonuje działalność z naruszeniem przepisów prawa lub w rażący sposób narusza interesy zleceniodawcy.

3. W przypadku cofnięcia zezwolenia, z przyczyn określonych w ust. 2, o ponowne wydanie zezwolenia można ubiegać się po upływie 3 lat od dnia cofnięcia zezwolenia; w tym okresie nie można być członkiem organów zarządzających lub nadzorczych osoby prawnej prowadzącej działalność brokerską.

4. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio do członków organów zarządzających lub nadzorczych osoby prawnej wykonującej działalność brokerską.

5. Członkowie organów zarządzających lub nadzorczych osoby prawnej wykonującej działalność brokerską, której zostało cofnięte zezwolenie na podstawie ust. 2, nie mogą być przez okres 3 lat członkami organów zarządzających lub nadzorczych osoby prawnej ubiegającej się o wydanie zezwolenia.

6. Zezwolenie wygasa z chwilą śmierci brokera ubezpieczeniowego lub z chwilą wykreślenia go z rejestru przedsiębiorców lub ewidencji działalności gospodarczej.

Art. 35. 1. Organ nadzoru może przeprowadzić w każdym czasie kontrolę działalności i stanu majątkowego podmiotów wykonujących działalność brokerską, w zakresie tej działalności.

2. Organ nadzoru może żądać od podmiotów prowadzących działalność brokerską wyjaśnień i informacji dotyczących ich działalności i gospodarki finansowej oraz zarządzić przekazywanie wymaganych danych.

3. Organ nadzoru może wydawać zalecenia mające na celu usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości i dostosowanie działalności brokerskiej do przepisów prawa.

4. W przypadku niewykonywania zaleceń, o których mowa w ust. 3, wykonywania działalności z naruszeniem przepisów prawa, odmowy udzielenia wyjaśnień i informacji, o których mowa w ust. 2, organ nadzoru może nakładać, w drodze decyzji:

- 1) na członków zarządu lub prokurentów podmiotu wykonującego działalność brokerską, będącego osobą prawną - kary pieniężne do wysokości dziesięciokrotnego ostatnio ogłoszonego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw;
 - 2) na podmiot wykonujący działalność brokerską, będący osobą prawną - kary pieniężne do wysokości trzykrotnej prowizji uzyskanej za ostatnie 3 miesiące przed nałożeniem kary;
 - 3) na podmiot wykonujący działalność brokerską, będący osobą fizyczną - kary pieniężne do wysokości dziesięciokrotnego ostatnio ogłoszonego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw.
5. Wpływy z tytułu kar pieniężnych określonych w ust. 4 stanowią dochód budżetu państwa.
6. Minister właściwy do spraw instytucji finansowych, po zasięgnięciu opinii organu nadzoru, określa, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady, zakres i tryb przeprowadzania kontroli, o której mowa w ust. 1, uwzględniając w szczególności konieczność zapewnienia skutecznej kontroli działalności i stanu majątkowego podmiotów prowadzących działalność brokerską.
- akty wykonawcze

Art. 36. 1. Tworzy się Komisję Egzaminacyjną dla Brokerów Ubezpieczeniowych i Reasekuracyjnych, zwaną dalej "Komisją", w składzie:

- 1) przewodniczący;
 - 2) zastępca przewodniczącego;
 - 3) sekretarz;
 - 4) dwóch członków.
2. Osoby wchodzące w skład Komisji powinny posiadać wyższe wykształcenie oraz wyróżniać się wysokim poziomem wiedzy z dziedziny ubezpieczeń osobowych i majątkowych.
3. Osoby wchodzące w skład Komisji powołuje i odwołuje minister właściwy do spraw instytucji finansowych na wniosek organu nadzoru.
4. Osobom wchodzącym w skład Komisji przysługuje wynagrodzenie za udział w egzaminie oraz za opracowanie pytań testowych i przygotowanie testów egzaminacyjnych.
- 4a. W pracach Komisji może brać udział dwóch obserwatorów wyłonionych wspólnie przez ogólnopolskie organizacje brokerów.
5. Osoba przystępująca do egzaminu ponosi opłatę egzaminacyjną.
6. Minister właściwy do spraw instytucji finansowych określa, w drodze rozporządzenia, regulamin działania Komisji, sposób przeprowadzenia egzaminu, wysokość opłaty egzaminacyjnej oraz wysokość wynagrodzenia dla osób wchodzących w skład Komisji oraz ustala zakres obowiązujących tematów egzaminacyjnych.
7. Minister właściwy do spraw instytucji finansowych, wydając rozporządzenie, o którym mowa w ust. 6, uwzględnia konieczność zapewnienia odpowiedniego sprawdzianu wiedzy kandydatów i sprawnego przeprowadzenia egzaminów, sposób działania Komisji oraz terminy przyjmowania zgłoszeń i uiszczania opłaty egzaminacyjnej.
- akty wykonawcze

Rozdział 4

Rejestr pośredników ubezpieczeniowych

- Art. 37.** 1. Pośrednik ubezpieczeniowy podlega wpisowi do rejestru pośredników ubezpieczeniowych.
2. Rejestr pośredników ubezpieczeniowych składa się z:
- 1) rejestru agentów ubezpieczeniowych;
 - 2) rejestru brokerów ubezpieczeniowych.
3. Rejestr pośredników ubezpieczeniowych jest jawny i dostępny dla osób trzecich.
4. Rejestr pośredników ubezpieczeniowych jest prowadzony przez organ nadzoru w systemie informatycznym.
5. Informacje z rejestru agentów ubezpieczeniowych udzielane są na wniosek i obejmować mogą:
- 1) informację, czy przedsiębiorca jest wpisany do rejestru agentów ubezpieczeniowych;
 - 2) informację, czy osoba fizyczna jest wpisana do rejestru agentów jako osoba, przy pomocy której agent wykonuje czynności agencyjne;
 - 3) informację o zakładach ubezpieczeń, na rzecz których działa agent, oraz o zakresach pełnomocnictw;
 - 4) informację, czy agent ubezpieczeniowy, który działa na rzecz więcej niż jednego zakładu ubezpieczeń w zakresie tego samego działu ubezpieczeń, zgodnie z załącznikiem do ustawy o działalności ubezpieczeniowej,

zawarł umowę obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, o którym mowa w art. 11 ust. 3, w tym także informację o numerze polisy, terminie obowiązywania tej umowy ubezpieczenia oraz nazwie zakładu ubezpieczeń, z którym zawarto tę umowę;

5) informację, czy agent ubezpieczeniowy wykonuje działalność na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

6. Informacje z rejestru brokerów ubezpieczeniowych są udzielane na wniosek i obejmują informacje, czy:

- 1) przedsiębiorca jest wpisany do rejestru brokerów ubezpieczeniowych;
- 2) osoba fizyczna jest wpisana do rejestru brokerów ubezpieczeniowych jako osoba, przy pomocy której broker ubezpieczeniowy wykonuje czynności brokerskie;
- 3) broker ubezpieczeniowy zawarł umowę obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, o którym mowa w art. 22 ust. 1, w tym także informację o numerze polisy, terminie obowiązywania tej umowy ubezpieczenia oraz nazwie zakładu ubezpieczeń, z którym zawarto tę umowę;
- 4) broker ubezpieczeniowy wykonuje działalność na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

7. Minister właściwy do spraw instytucji finansowych określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb prowadzenia rejestru pośredników ubezpieczeniowych, a także sposób udostępniania informacji z tego rejestru, uwzględniając w szczególności konieczność zapewnienia sprawnego funkcjonowania rejestru.

akty wykonawcze

Art. 38. Zakład ubezpieczeń składa, wraz z niezbędnymi dokumentami, wniosek o wpisanie do rejestru agentów ubezpieczeniowych podmiotu, z którym zawarł umowę agencyjną, niezwłocznie po zawarciu tej umowy, lecz nie później niż w terminie 14 dni.

Art. 39. 1. Organ nadzoru dokonuje wpisu do rejestru agentów ubezpieczeniowych na podstawie wniosku złożonego przez zakład ubezpieczeń.

2. Organ nadzoru może odmówić wpisu do rejestru agentów ubezpieczeniowych, jeżeli osoby fizyczne, przy pomocy których mają być wykonywane czynności agencyjne, nie spełniają wymogów określonych w art. 9 ust. 1 lub agent ubezpieczeniowy nie spełnia warunku, o którym mowa w art. 9 ust. 1a. Odmowa wpisu następuje w drodze decyzji.

3. Jeżeli wniosek zakładu ubezpieczeń dotyczy agenta ubezpieczeniowego wykonującego już działalność agencyjną na rzecz innego lub innych zakładów ubezpieczeń i wpisanego do rejestru agentów ubezpieczeniowych, organ nadzoru uzupełnia dane, o których mowa odpowiednio w art. 40 ust. 1 pkt 3 i ust. 2 pkt 3.

4. Minister właściwy do spraw instytucji finansowych określi, w drodze rozporządzenia, sposób składania wniosków o wpis albo o zmianę wpisu do rejestru agentów ubezpieczeniowych oraz wykaz dokumentów dołączanych do takich wniosków, mając w szczególności na uwadze zapewnienie sprawnego funkcjonowania rejestru oraz pełnej informacji o osobach, przy pomocy których mają być wykonywane czynności agencyjne w zakresie spełniania wymogów określonych w art. 9 ust. 1.

akty wykonawcze

Art. 40. 1. Rejestr agentów ubezpieczeniowych zawiera, w odniesieniu do osób fizycznych:

- 1) numer wpisu do rejestru;
- 2) dane osobowe, obejmujące:
 - a) imię lub imiona i nazwisko,
 - b) numer PESEL,
 - c) miejsce zamieszkania,
 - d) numer w ewidencji działalności gospodarczej,
 - e) nazwę, pod którą wykonuje działalność gospodarczą,
 - f) siedzibę i adres;
- 3) nazwę lub nazwy zakładów ubezpieczeń, na rzecz których działa agent ubezpieczeniowy, oraz zakres pełnomocnictw, o których mowa w art. 12 ust. 2;
- 4) wykaz osób fizycznych, przy pomocy których podmiot wykonuje czynności agencyjne, zawierający dane określone w pkt 2 lit. a-c;
- 5) w przypadku agenta ubezpieczeniowego działającego na rzecz więcej niż jednego zakładu ubezpieczeń w zakresie tego samego działu ubezpieczeń, zgodnie z załącznikiem do ustawy o działalności ubezpieczeniowej, numer polisy potwierdzającej zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, o

którym mowa w art. 11 ust. 3, termin obowiązywania tej umowy ubezpieczenia oraz nazwę zakładu ubezpieczeń, z którym zawarto tę umowę.

2. Rejestr agentów ubezpieczeniowych zawiera, w odniesieniu do przedsiębiorców niebędących osobami fizycznymi:

- 1) numer wpisu do rejestru;
- 2) dane dotyczące podmiotu, obejmujące:
 - a) nazwę podmiotu lub firmę oraz informację, czy agent ubezpieczeniowy jest bankiem, spółdzielczą kasą oszczędnościowo-kredytową albo innym podmiotem, do którego stosuje się szczególne zasady w zakresie spełniania przez osoby wykonujące czynności agencyjne warunku, o którym mowa w art. 9 ust. 1 pkt 5,
 - b) siedzibę i adres,
 - c) numer w rejestrze przedsiębiorców;
- 3) nazwę lub nazwy zakładów ubezpieczeń, na rzecz których działa agent ubezpieczeniowy, oraz zakres pełnomocnictw, o których mowa w art. 12 ust. 2;
- 4) wykaz osób fizycznych, przy pomocy których podmiot wykonuje czynności agencyjne, zawierający dane określone w ust. 1 pkt 2 lit. a-c;
- 5) w przypadku agenta ubezpieczeniowego działającego na rzecz więcej niż jednego zakładu ubezpieczeń w zakresie tego samego działu ubezpieczeń, zgodnie z załącznikiem do ustawy o działalności ubezpieczeniowej, numer polisy potwierdzającej zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, o którym mowa w art. 11 ust. 3, termin obowiązywania tej umowy ubezpieczenia oraz nazwę zakładu ubezpieczeń, z którym zawarto tę umowę;
- 6) wykaz wspólników lub członków zarządu, zawierający dane określone w ust. 1 pkt 2 lit. a-c.

3. Rejestr agentów ubezpieczeniowych, w przypadku agentów ubezpieczeniowych wykonujących działalność agencyjną na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, zawiera dodatkowo:

- 1) wykaz państw członkowskich Unii Europejskiej, w których działalność jest wykonywana;
- 2) adres oddziału lub przedstawicielstwa agenta ubezpieczeniowego w państwie członkowskim Unii Europejskiej, w którym działalność ma być wykonywana, jeżeli oddział lub przedstawicielstwo ma być ustanowione;
- 3) nazwę i siedzibę zakładu ubezpieczeń, w imieniu lub na rzecz którego agent ubezpieczeniowy ma wykonywać działalność agencyjną w państwie członkowskim Unii Europejskiej;
- 4) informację o ustanowionym ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej lub innej równoważnej gwarancji, o której mowa w art. 17 ust. 3 pkt 4.

Art. 41. 1. Wszelkie zmiany danych, objętych wpisem do rejestru agentów ubezpieczeniowych, zakład ubezpieczeń zgłasza niezwłocznie, lecz nie później niż w terminie 7 dni od dnia powzięcia wiadomości przez zakład ubezpieczeń o ich zaistnieniu. Zakład ubezpieczeń ma obowiązek zapewnienia zgodności danych dotyczących agentów ubezpieczeniowych wpisanych na jego wniosek do rejestru agentów ubezpieczeniowych ze stanem faktycznym.

2. Organ nadzoru dokonuje wpisu zmian do rejestru agentów ubezpieczeniowych na podstawie wniosku złożonego przez zakład ubezpieczeń wraz z niezbędnymi dokumentami.

3. Organ nadzoru może odmówić dokonania wpisu zmian do rejestru agentów ubezpieczeniowych, jeżeli osoby fizyczne, przy pomocy których mają być wykonywane czynności agencyjne, nie spełniają wymogów określonych w art. 9 ust. 1 lub agent ubezpieczeniowy nie spełnia warunku, o którym mowa w art. 9 ust. 1a. Odmowa dokonania wpisu zmian następuje w drodze decyzji.

Art. 42. 1. Z chwilą rozwiązania umowy agencyjnej zakład ubezpieczeń jest obowiązany niezwłocznie, lecz nie później niż w terminie 7 dni, wystąpić do organu nadzoru z wnioskiem o wykreślenie agenta ubezpieczeniowego z rejestru agentów ubezpieczeniowych.

2. Jeżeli wniosek dotyczy agenta ubezpieczeniowego wykonującego działalność agencyjną na rzecz więcej niż jednego zakładu ubezpieczeń, organ nadzoru zmienia dane, o których mowa odpowiednio w art. 40 ust. 1 pkt 3 i ust. 2 pkt 3.

3. Jeżeli przyczyną rozwiązania umowy agencyjnej jest wykonywanie przez agenta ubezpieczeniowego działalności z naruszeniem przepisów prawa, umowy agencyjnej, staranności lub dobrych obyczajów, zakład ubezpieczeń informuje o tym organ nadzoru, a informacja o przyczynie rozwiązania umowy agencyjnej ze wskazaniem informującego zakładu ubezpieczeń jest odnotowywana w rejestrze agentów ubezpieczeniowych.

4. Dane dotyczące agenta ubezpieczeniowego wykreślonego z rejestru agentów ubezpieczeniowych są przechowywane w rejestrze agentów ubezpieczeniowych przez 10 lat.

5. Informację o wykreśleniu agenta ubezpieczeniowego z rejestru agentów ubezpieczeniowych organ nadzoru niezwłocznie, lecz nie później niż w terminie 14 dni od dnia wykreślenia, przekazuje właściwemu organowi prowadzącemu rejestr pośredników ubezpieczeniowych w państwie członkowskim Unii Europejskiej, w którym agent ubezpieczeniowy wykonuje działalność.

Art. 43. Organ nadzoru, z urzędu, dokonuje wpisu do rejestru brokerów ubezpieczeniowych z dniem wydania zezwolenia na wykonywanie działalności brokerskiej.

Art. 44. 1. Rejestr brokerów ubezpieczeniowych zawiera, w odniesieniu do osób fizycznych:

- 1) numer wpisu do rejestru;
- 2) dane osobowe, obejmujące:
 - a) imię lub imiona i nazwisko,
 - b) numer PESEL,
 - c) miejsce zamieszkania,
 - d) siedzibę i adres,
 - e) numer w ewidencji działalności gospodarczej,
 - f) nazwę, pod którą prowadzi działalność;
- 3) numer i datę wydania zezwolenia;
- 4) datę i przyczynę cofnięcia zezwolenia;
- 5) w przypadku brokera ubezpieczeniowego wykonującego działalność brokerską na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej:
 - a) wykaz państw członkowskich Unii Europejskiej, w których działalność jest wykonywana,
 - b) adres oddziału lub przedstawicielstwa brokera ubezpieczeniowego w państwie członkowskim Unii Europejskiej, w którym działalność ma być wykonywana, jeżeli oddział lub przedstawicielstwo zostały ustanowione;
- 6) rodzaj działalności brokerskiej;
- 7) wykaz osób fizycznych, przy pomocy których broker ubezpieczeniowy wykonuje czynności brokerskie, zawierający dane, o których mowa w pkt 2 lit. a-c;
- 8) numer polisy potwierdzającej zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, o którym mowa w art. 22 ust. 1, termin obowiązywania tej umowy ubezpieczenia oraz nazwę zakładu ubezpieczeń, z którym zawarto tę umowę.

2. Rejestr brokerów ubezpieczeniowych zawiera, w odniesieniu do osób prawnych:

- 1) numer wpisu do rejestru;
- 2) dane dotyczące podmiotu, obejmujące:
 - a) nazwę podmiotu lub firmę,
 - b) numer w rejestrze przedsiębiorców,
 - c) dane osób wchodzących w skład zarządu obejmujące dane, o których mowa w ust. 1 pkt 2 lit. a-c,
 - d) siedzibę i adres podmiotu,
 - e) numer i datę wydania zezwolenia;
- 3) datę i przyczynę cofnięcia zezwolenia;
- 4) w przypadku brokera ubezpieczeniowego wykonującego działalność brokerską na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej:
 - a) wykaz państw członkowskich Unii Europejskiej, w których działalność jest wykonywana,
 - b) adres oddziału lub przedstawicielstwa brokera ubezpieczeniowego w państwie członkowskim Unii Europejskiej, w którym działalność ma być wykonywana, jeżeli oddział lub przedstawicielstwo zostały ustanowione;
- 5) rodzaj działalności brokerskiej;
- 6) wykaz osób fizycznych, przy pomocy których broker ubezpieczeniowy wykonuje czynności brokerskie, zawierający dane, o których mowa w ust. 1 pkt 2 lit. a-c;
- 7) numer polisy potwierdzającej zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, o którym mowa w art. 22 ust. 1, termin obowiązywania tej umowy ubezpieczenia oraz nazwę zakładu ubezpieczeń, z którym zawarto tę umowę.

3. Dane dotyczące brokera ubezpieczeniowego wykreślonego z rejestru są przechowywane w rejestrze przez 10 lat.

Art. 45. Organ nadzoru dokonuje wykreślenia brokera ubezpieczeniowego z rejestru brokerów ubezpieczeniowych w przypadku:

- 1) cofnięcia zezwolenia;
- 2) wygaśnięcia zezwolenia.

Art. 46. 1. W przypadku każdej zmiany danych, objętych wpisem do rejestru brokerów ubezpieczeniowych, broker ubezpieczeniowy niezwłocznie, lecz nie później niż w terminie 7 dni od dnia zaistnienia tych zmian, jest obowiązany złożyć do organu nadzoru wniosek o dokonanie zmian treści wpisu wraz z niezbędnymi dokumentami.

2. Organ nadzoru może odmówić dokonania zmian wpisu do rejestru brokerów ubezpieczeniowych, jeżeli osoba fizyczna lub prawna nie spełnia warunków określonych w art. 28. Odmowa dokonania wpisu zmian następuje w drodze decyzji.

3. Organ nadzoru może odmówić wpisu do rejestru brokerów ubezpieczeniowych, jeżeli osoby fizyczne, przy pomocy których mają być wykonywane czynności brokerskie, nie spełniają wymogów określonych w art. 28 ust. 3 pkt 1 lit. a-e. Odmowa wpisu następuje w drodze decyzji.

4. Minister właściwy do spraw instytucji finansowych określi, w drodze rozporządzenia, sposób składania wniosków o zmianę wpisu do rejestru brokerów ubezpieczeniowych oraz wykaz dokumentów dołączanych do takich wniosków, w szczególności mając na uwadze zapewnienie sprawnego funkcjonowania rejestru oraz pełnej informacji o osobach, przy pomocy których mają być wykonywane czynności brokerskie w zakresie spełniania wymogów określonych w art. 28 ust. 3 pkt 1 lit. a-e.

Rozdział 5

Przepisy karne

Art. 47. 1. Kto wykonuje:

- 1) działalność agencyjną, nie będąc do tego upoważnionym,
- 2) czynności agenta ubezpieczeniowego, nie będąc do tego upoważnionym,
- 3) działalność brokerską w zakresie ubezpieczeń lub w zakresie reasekuracji bez wymaganego zezwolenia,
- 4) czynności brokerskie, nie będąc do tego upoważnionym

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo karze pozbawienia wolności do lat 2.

2. Tej samej karze podlega, kto dopuszcza się czynu określonego w ust. 1 pkt 1 i 3, działając w imieniu osoby prawnej.

Art. 48. 1. Kto, nie będąc agentem ubezpieczeniowym, brokerem ubezpieczeniowym lub reasekuracyjnym albo podmiotem wykonującym czynności agencyjne albo czynności brokerskie w zakresie ubezpieczeń lub reasekuracji na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z art. 16 ust. 1 i art. 31 ust. 1, używa określeń wskazujących na wykonywanie czynności agencyjnych albo czynności brokerskich w zakresie ubezpieczeń lub reasekuracji w nazwie, reklamie lub do oznaczania własnej działalności gospodarczej

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo karze pozbawienia wolności do roku.

2. Tej samej karze podlega, kto dopuszcza się czynu określonego w ust. 1, działając w imieniu osoby prawnej.

Rozdział 6

Zmiany w przepisach obowiązujących

Art. 49. W ustawie z dnia 9 września 2000 r. o opłacie skarbowej (Dz. U. Nr 86, poz. 960, z 2001 r. Nr 5, poz. 43, Nr 60, poz. 610, Nr 76, poz. 811, Nr 87, poz. 954, Nr 100, poz. 1085 i Nr 129, poz. 1441, z 2002 r. Nr 71, poz. 655, Nr 135, poz. 1143, Nr 141, poz. 1178 i 1180 i Nr 216, poz. 1824 oraz z 2003 r. Nr 7, poz. 78 i Nr 96, poz. 874) w załączniku do ustawy:

1) w części II:

a) dodaje się ust. 23 i 24 w brzmieniu:

"23. Od dokonania wpisu do rejestru agentów ubezpieczeniowych 100 zł

24. Od zmiany wpisu do rejestru agentów ubezpieczeniowych 50 zł",

b) w kolumnie 4 dodaje się pkt 4 w brzmieniu:

"4) zmiana wpisu do rejestru agentów ubezpieczeniowych obejmująca:

- a) imiona i nazwisko, numer PESEL, adres zamieszkania, numer w rejestrze przedsiębiorców, nazwę, pod którą wykonywana jest działalność gospodarcza, siedzibę i adres - w przypadku agenta ubezpieczeniowego będącego osobą fizyczną,
 - b) nazwę podmiotu lub firmę, siedzibę i adres, numer w rejestrze przedsiębiorców - w przypadku agenta ubezpieczeniowego będącego osobą prawną,
 - c) nazwę podmiotu lub firmę, siedzibę, adres podmiotu, numer w rejestrze przedsiębiorców - w przypadku agentów ubezpieczeniowych wykonujących działalność agencyjną jako działalność uzupełniającą do podstawowej,
 - d) imiona i nazwisko, numer PESEL, adres zamieszkania - w przypadku osób fizycznych, przy pomocy których agent wykonuje czynności agencyjne.";
- 2) w części IV uchyla się ust. 38.

Rozdział 7

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 50. 1. Osoby posiadające, w dniu wejścia w życie ustawy, zezwolenie na wykonywanie działalności brokerskiej podlegają z urzędu wpisowi do rejestru brokerów ubezpieczeniowych.

2. Osoby posiadające, w dniu wejścia w życie ustawy, zezwolenie na wykonywanie działalności brokerskiej, a niespełniające wymogu w zakresie wysokości minimalnej sumy gwarancyjnej ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej z tytułu prowadzonej działalności są obowiązane, w terminie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, dostosować się do tego warunku, pod rygorem cofnięcia zezwolenia.

3. Osoby, które przed dniem wejścia w życie ustawy zdały egzamin przed Komisją Egzaminacyjną dla Brokerów Ubezpieczeniowych i Reasekuracyjnych, a nie wystąpiły o wydanie zezwolenia na wykonywanie działalności brokerskiej, mogą wystąpić o takie zezwolenie bez konieczności ponownego zdawania egzaminu, jeżeli spełniają warunki określone w ustawie, oraz mogą wykonywać czynności brokerskie przy pomocy osób fizycznych, o których mowa w art. 23.

Art. 51. 1. Zakład ubezpieczeń jest obowiązany, w terminie 60 dni od dnia wejścia w życie ustawy, zgłosić do rejestru agentów ubezpieczeniowych wszystkie podmioty, z którymi ma zawarte umowy agencyjne.

2. Osoba fizyczna, która na podstawie dotychczasowych przepisów posiada zezwolenie na wykonywanie czynności agenta ubezpieczeniowego, zostaje wpisana do rejestru agentów ubezpieczeniowych określonego w art. 40, jeżeli wykonuje czynności agencyjne w dniu wejścia w życie ustawy.

Art. 52. Przepisy art. 16, art. 17, art. 31 i art. 32 stosuje się od dnia uzyskania członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej.

Art. 53. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2004 r.

¹⁾ Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia dyrektywy 2002/92/WE z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie pośrednictwa ubezpieczeniowego (Dz. Urz. WE L 9 z 15.01.2003).

Dane dotyczące ogłoszenia aktów prawa Unii Europejskiej, zamieszczone w niniejszej ustawie - z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej - dotyczą ogłoszenia tych aktów w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej - wydanie specjalne.

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2000 r. Nr 86, poz. 958 i Nr 114, poz. 1193, z 2001 r. Nr 49, poz. 509, Nr 67, poz. 679, Nr 102, poz. 1115 i Nr 147, poz. 1643, z 2002 r. Nr 1, poz. 2, Nr 115, poz. 995 i Nr 130, poz. 1112 oraz z 2003 r. Nr 86, poz. 789.